

Voorwoord bij de tweede editie

Er is veel veranderd sinds het schrijven van de eerste editie van dit boek. Van coronavirussen tot gewapende conflicten aan de rand van de EU, en van 'groene' transities naar digitale transities. De wereld verandert en de EU wordt gedwongen mee te veranderen om bij de tijd te blijven. Het Europese rechtslandschap staat bij al deze en talloze andere ontwikkelingen ook niet stil. Nieuwe wet- en regelgeving, baanbrekende arresten van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ EU) en actuele politieke en maatschappelijke debatten zorgen ervoor dat het belang van een goed begrip van het Europees recht alleen maar toeneemt. In deze tweede editie zijn de meest recente ontwikkelingen verwerkt. Bestaande hoofdstukken zijn geactualiseerd, voorbeelden zijn uitgebreid, nieuwe illustraties zijn toegevoegd en recente arresten zijn uitgewerkt. Het boek wordt gecomplementeerd met een nieuwe online omgeving waarin de antwoorden op de vragen achterin elk hoofdstuk te vinden zijn en illustraties in hoge kwaliteit kunnen worden gedownload. Nieuw is ook het laatste hoofdstuk dat ingaat op een van de meest belangrijke ontwikkelingen op dit moment: de toenemende digitalisering in en van de maatschappij. Met de opkomst van digitale ontwikkelingen zoals onder andere artificiële intelligentie (AI) verandert de wereld in rap tempo. Studenten, maar ook professionals in de praktijk zullen zich snel moeten aanpassen om niet alleen de materie hieromtrent onder de knie te krijgen, maar de digitale technieken ook actief zelf in te zetten om productiever en efficiënter te zijn. Juist dan is het goed om te weten wat de Europeesrechtelijke rechten en verplichtingen hieromtrent zijn. Het doel van het laatste hoofdstuk is hierin te faciliteren door een heldere uitleg te verschaffen van de Algemene verordening gegevensbescherming ('AVG'), de AI-verordening ('AI Act'), de 'Digital Services Act' ('DSA') en de 'Digital Markets Act' ('DMA'). Hiermee sluit het boek nog beter aan bij de praktijk en het academisch debat.

Mijn dank gaat uit naar de lezers, studenten, collega's, professionals in de praktijk en anderen die met hun vragen, opmerkingen en suggesties hebben bijgedragen aan deze herziening. Hun betrokkenheid bevestigt dat Europees recht voortdurend in beweging is en op verschillende manieren geanalyseerd kan worden.

Mijn hoop is dat deze tweede editie opnieuw of voor het eerst een heldere en betrouwbare gids kan zijn in de complexe maar boeiende wereld van het Europees recht.

Masuma Shahid
Rotterdam, juli 2025

Voorwoord (bij de eerste editie)

Europees recht is overal om ons heen te vinden. Het raakt elk aspect van het leven. Volgens sommigen zou rond de 12,5% van de Nederlandse wetten door Europa zijn beïnvloed.¹ Toch is dit niet algemeen bekend en is de Europese Unie voor de meeste mensen een ver-van-mijn-bedshow. Gedegen kennis van het Europees recht is in de praktijk echter steeds meer een vereiste. Helaas zijn er niet veel boeken die dit rechtsgebied eenduidig uiteenzetten en alle noodzakelijke onderwerpen behandelen. Zo ontstond het idee om een boek te schrijven dat geen onnodig jargon gebruikt en de belangrijkste leerstukken op een heldere manier uitlegt.

Europees recht begrepen behandelt op een praktische en inzichtelijke wijze het Europees recht voor studenten in het hoger onderwijs en professionals die in de praktijk met dit rechtsgebied te maken hebben. Europeesrechtelijke leerstukken worden in heldere en begrijpelijke taal uitgelegd. Daarnaast zijn er talloze voorbeelden, figuren, schema's, vragen en casus opgenomen die de stof tot leven brengen. Na het lezen van dit boek begrijpt de lezer de kernbegrippen en -leerstukken van het Europees recht. Ook zal de lezer praktische vaardigheden aanleren, zoals het snel kunnen opzoeken van Europeesrechtelijke wetgeving en jurisprudentie, en deze correct kunnen toepassen op een Europeesrechtelijke feitenconstructie.

Dit boek zou niet tot stand zijn gekomen zonder de medewerking van Selma Hoedt en Wirt Soetenhorst. Een bijzonder woord van dank gaat uit naar hen. Ook wil ik graag alle Europees- en internationaalrechtelijke collega's bedanken met wie ik heb samengewerkt, van wie ik veel heb geleerd en met wie ik bijzondere gesprekken heb gevoerd.

Ik hoop van harte dat dit boek niet alleen educatief is, maar vooral het enthousiasme voor het Europees recht in de lezer aanwakkert.

Suggesties voor verbeteringen en aanvullingen vanuit het onderwijs of de praktijk worden aangemoedigd. U kunt mij bereiken via shahid@law.eur.nl.

Masuma Shahid
Rotterdam, juli 2021

¹ M.A.P. Bovens & A.K. Yesilkagit, De invloed van de Europese richtlijnen op de Nederlandse wetgever (2005), Nederlands juristenblad (NJB), volume 80, uitgave 10, p. 520-529.

Lijst van afkortingen

ACM	Autoriteit Consument & Markt
AFM	Autoriteit Financiële Markten
A-G	advocaat-generaal
AGVV	Algemene Groepsvrijstellingsverordening
AI	artificiële of kunstmatige intelligentie
AP	Autoriteit Persoonsgegevens
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
AV	Algemene Vergadering van de Verenigde Naties
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
CE	Conformité Européenne
CEDS	Common European Data Spaces
Coreper	Comité van permanente vertegenwoordigers
CoVo	Concentratieverordening
CvdR	Europees Comité van de Regio's
DG	directoraat-generaal
DNB	De Nederlandsche Bank
ECB	Europese Centrale Bank
ECG	Europees Comité voor Gegevensbescherming
ECU	European Currency Unit
EDEO	Europese Dienst voor Extern Optreden
EDG	Europese Defensie Gemeenschap
EEG	Europese Economische Gemeenschap
EESC	Europees Economisch en Sociaal Comité
EG	Europese Gemeenschappen

EGKS	Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EIB	Europese Investeringsbank
EMU	Economische en Monetaire Unie
EPG	Europese Politieke Gemeenschap
ESCB	Europees Stelsel van Centrale Banken
EU	Europese Unie
Euratom	Europese Gemeenschap voor Atoomenergie
EuroHPC	Europese hoogwaardig presterende computersystemen
EVA	Fractie De Groenen/Europese Vrije Alliantie
EVP	Fractie Europese Volkspartij
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden
EWKM	Europees Wisselkoersmechanisme
FIFA	Fédération Internationale de Football Association
GBVB	Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid
GDT	gemeenschappelijk douanetarief
GenAI	Generatieve artificiële intelligentie
GvA EU	Gerecht voor Ambtenarenzaken van de Europese Unie
GVDB	Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid
GvEA EG	Gerecht van Eerste Aanleg van de Europese Gemeenschappen
Handvest	Handvest van de grondrechten van de Europese Unie
HGW	heffingen van gelijke werking als in- en uitvoerrechten
HV	Hoge Vertegenwoordiger voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid
HV GBVB	Hoge Vertegenwoordiger voor het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid
HvJ	Hof van Justitie
HvJ EG	Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen
HvJ EGKS	Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap van Kolen en Staal
HvJ EU	Hof van Justitie van de Europese Unie

IMF	Internationaal Monetair Fonds
JBZ	Justitie en Binnenlandse Zaken
KMU	Kapitaalmarktenunie
LVMH	Louis Vuitton Moët Hennessy
MGW	maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve beperking
Mw	Mededingingswet
NI	Fractie Niet-Ingeschrevenen
NMA	nationale mededingingsautoriteit
NVM	Nederlandse Coöperatieve Vereniging van Makelaars en Taxateurs in onroerende goederen
OAFG	onderling afgestemde feitelijke gedraging
PB	Publicatieblad van de Europese Unie
PJSS	politiële en justitiële samenwerking in strafzaken
RDI	Rijksdienst Digitale Infrastructuur
r.o.	rechtsoverweging
RvE	Raad van Europa
SDG	Sustainable Development Goal
SSNIP	Small but Significant Non-transitory Increase in Price
UKIP	United Kingdom Independence Party
Unie	Europese Unie
USMCA	United States-Mexico-Canada Agreement
VEU	Verdrag betreffende de Europese Unie
VLOP	Very large online platform
VLOSE	Very large online search engines
VN	Verenigde Naties
VWEU	Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
WHO	Wereldhandelsorganisatie